

LUCZYĆ (38) *vb impf i prawdopodobnie pf*

impf (15) [w tymi *inf, praes, praet, con*] *RejRozpr, RejKup* (2), *LubPs* (5), *RejWiz* (3), *RejZwierc, StryjWjaz, PaprPan* (2), *prawdopodobnie pf* (23).

inf łuczyć (5). ◇ *praes* 1 sg łuczę (2). ◇ 2 sg łuczysz (2). ◇ 3 sg łuczy (9). ◇ 3 pl łuczą (2). ◇ *praet* 2 sg m -ś łuczył (1). ◇ 3 sg m łuczył (8). ◇ 3 pl m *pers* łuczyl (1). ◇ *plusq* 3 sg m był łuczył (1). ◇ *con* 1 sg m bych łuczył (1). ◇ 2 sg m byś łuczył (2). ◇ 3 sg m by łuczył (4).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI – XVII w.

1. Rzucac coś tak, by trafić do celu; tu przén (36) :

a) Zmierzac dążyć do czegoś, chciec coś osiągnąć (9) :

łuczyć ku czemu (3): *LubPs* bb5; Ludziom zacnym w czuynościach co ząwždy bywáli/ Tedy ty trąby zá Herb Krolowie dawáli [...] Co słychamy y w Polšczé iz ty trąby huczą/ A ząwždy gdzie przyštoi ku cnem íprawam łuczą. *RejZwierc* 120; Modlitwy dokończywŷy Biškup Krolá vczył/ Iákby ku Cnotam śwíety m w woli Bożey łuczył. *StryjWjaz* C2.

łuczyć na co (4): Drogi twoiey miły Pánye rácz myę íam náuczyć/ Bych ná ícyellkę słowá twego mogł bełpyecznye łuczyć *LubPs* F4v; Sam íe chował pocźciwie íyny tákże vczył/ Káždy ná dobrą sławę wierz mi pilnie łuczy. *PaprPan* Qv. Cf »na drogę łuczyć«.

łuczyć w co (2): Bo ácz żádny wto niełuczy Iáko śwíete písmo vczy A káždy człówiek íkrewkóci Więcey íe ciągnie ku złóci *RejRozpr*; Snádnyec ten Pan ktory ludzi tu wílytkyego vczył/ Skruífy wálfe prózne myfli/ znać on iák w to łuczy. *LubPs* V3v.

Zwrot: »prawą drogą (a. na prawą drogę [czego], a. prawie na drogi [czyje]) łuczyć« (3): Ráczże [...] ófwyecić rozum moy/ Abych íe íwyádectwá twego prawdziwyé náuczył/ A ku íwyętey íáŷce twoyey práwą drogą łuczył *LubPs* bb5, aa5, aa5v.

b) Osiągnąć coś, dojść do czegoś myślą, poznać coś (11) :

łuczyć w co (9): Dayże cie pan Bog chował nam nadługie czałzy Mogli bych my íe chełpić iz ziskali názy A wízytchy tych przykładow mogli by íię vczyć Lecz bez ízczęcía wielkiego trudno by w to łuczyć *RejJóz* L7, L6v; *RejAp* [Ff5]. Cf *Zwroty*.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Rychley naydzie wkárczmię puky Myáto bozych słow nauky. [...] A ínać by to rzadky łuczył Czego nas Pan náíz nauczył *RejKup* m4v.

Zwroty: »(by) do celu, w cel łuczyć« (1:1): Chczellfi bys prawie wczel łucził Tem íye broń czegom ya vczył *RejKup* aa3; tu ząwždy moy vrząd [...] był/ [...] Bych [...] káždego vczył/ Aby do śwíętey prawdy/ by do celu łuczył. *RejWiz* 178.

»w káždą rzecz łuczyć« (1): Długo myśl/ á prędko czyní/ ták nas Mędrzec vczył/ Kto íe tego rad dzierzý/ ten w káždą rzecz łuczy. *BielSjem* 29v.

»w wirzch łuczyć« = *ślusnie postąpić* (1): Sumnienie [...] chwali vznanie Kupczowo A prawda yz ínacz íiepiey thak Nyzlíz pierwey wílytko íiał wípak [...] Aliećz yuż czífce wwirfch łucził A dziekuj kto czie naucíl *RejKup* p4v.

»we wszystko łuczyć« (3): *RejJóz* N8; Mądrość íełt míŷtrz ná íwíecie/ bo káždego vczył/ Kto wedłóg íey drog chodzi/ ten we wízytko łuczy. *BielKom* C3, G.

c) Dotrzeć dokąd, znaleźć się gdzieś albo u kogoś (6) : Mufy tam mył ochedożicz Wífytky pliotky sńiebie złożicz Iedno yak pán Bog nauczył Chczefli bis tãt prawie łuczył *RejKup* r4v.

łuczyć do kogo (2), czego (1): Iż do ich ofiádłości [*do piekła*] bárzo fnádnie łuczył/ A potym fie oftátká tãt od nich douczyłz. *RejWiz* 134v; podobnoś łyłyżał moy miły człowiecze/ Ze tu Ariftoteles był kiedyś ná świcie/ Co świtych cnot á cnych íspraw tu kãżdego vczył/ O tożes iuz do niego teraz práwie łuczył. *RejWiz* 186, 162.

łuczyć w co (2): *LubPs* bb3 *cf* *Przysłowie*; *RejKup* m4v *cf* *Zwrot*.

Przysłowie: Złośnik co ná mye doł kopał pirwey íam weń łuczył *LubPs* bb3.

Zwrot: »we wrota łuczyć« = *wejść do nieba (1)*: Maloć by ich trzeba vczyć Kto by chczyal we wrota łuczyć. *RejKup* m4v.

d) Znaleźć, napotkać kogo, co, natrafic na kogo (7) :

łuczyć kogo, co (3): [*drwoszczep*] Rzekł iey [*liszce*]/ íkryy fie w moiey kuczý/ Bo cię tãmo nikt nie łuczy. *BierEz* H4v; Oni [...] Wziãwfyz motyky kopáli: Skárbu nigdziey nie łuczyli *BierEz* Iv; páłterz [...] Zdrayce [*wilka*] w owczey íkorze łuczył *BierEz* R4.

łuczyć na kogo (4): Luczył mądry ná chytrego/ Latwie się pomścił swoiego. *BierEz* N3; Owa [*chory lew*] łuczył ná lekárzá/ Nálasł z owcãmi páłterzá. *BierEz* Q3v, I2v, L.

e) Walczyć, występować w obronie czegoś (1) :

Wyrażenie: »swego łuczyć« (1): Wierz mi czãfu potrzeby [*Wasilkowscy*] męźnie íwego łuczã/ Sam cie Pãweł íprobuie wyzowie ná rękę/ Omiyay go z dálekã będyłz z nim miał mękę. *PaprPan* K2v.

f) Zwrot: »w notę dobrze łuczyć« = *sporządzić rachunek tak, żeby ukryć oszustwa (1)* : [*pisarek*] Wízyłtko w regeltr nápiłze co kędy vtrãci/ A Pan iego nieborák to wízyłtko zápłãci. [...] Wízákci fie wyrãchuie/ bo fie tego vczył/ Aby w twoię y w íwoię notę dobrze łuczył *BielRozm* 28.

g) W wypowiedzi obscenicznej (1) : Pãni [...] [*jednego*] ípytálã/ iefli pacierz vmie/ A co to íest przydzi twe/ iefliże rozumie/ Ten rzekł iuz ía w przydzi twe fnádnie mogę łuczyć/ Iedno wy bãdź twa wola ráczcie fie náuczyć. *RejFig* Dd4v.

2. Uderzyć [w co] (2) : A chłop sie w ten czãs ocucił/ Bo go był w nos orzech łuczył *BierEz* Q3v.

W przen (1) : A tkni go [*Potworowskiego*] iedno w co chczłz/ vřrzyłz íãkoć mrczy/ By Niedźwiadek v miodu kiedy go w nos łuczy. *RejZwierz* 73.

Formacje współrdzenne: ułuczyć, załuczyć.